

Introducció a la Cartografia

Codi: 104235
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503710 Geografia, Medi Ambient i Planificació Territorial	FB	1	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Pau Alegre Nadal
Correu electrònic: Pau.Alegre@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No n'hi ha

Objectius

L'objectiu de l'assignatura Introducció a la cartografia és proporcionar les claus que permeten una contextualització temporal correcta dels materials cartogràfics produïts en la tradició cultural i social europea així com la valoració de la seva transcendència en el desenvolupament de les ciències de la Terra.

L'activitat fonamental que s'exigirà a l'estudiant és l'observació dels materials cartogràfics i la seva comprensió d'acord amb les pautes següents:

- com un material que ens facilita la reconstrucció del paisatge actual i pretèrit,
- com una evidència de l'organització social i de la vida humana,
- com a il·lustració del coneixement de la Terra, i
- com a producte de mètodes i tècniques de representació de les distribucions geogràfiques de tota mena.

Amb aquests supòsits per cobrir, la programació d'un curs introductori a la cartografia, en el marc d'uns estudis de geografia i ordenament del territori en clau més humanística que no pas tècnica, ha d'articular-se entorn de la història dels mapes, en particular, i de l'abast de la documentació geogràfica, en general. Tanmateix, també resulta indispensable adquirir coneixements bàsics sobre les característiques pràctiques dels mapes: lectura, dibuix, semiologia, etc. Sense aquestes beceroles utilitàries, poc es podria avançar en l'estudi de la seva història. Insisteixo, però, que l'orientació general dels continguts de l'assignatura és decididament abocada a una visió més literària i humanística que no pas tècnica de la cartografia. Tindreu oportunitat de conèixer i practicar aquesta darrera vessant en altres assignatures del Grau com, per exemple, Tècniques en Geografia, Sistemes d'Informació Geogràfica o Teledetecció i Fotointerpretació.

Competències

- Analitzar i interpretar de manera sistèmica elements ambientals, demogràfics, urbans i paisatgístics.
- Combinar diferents tècniques i mètodes de representació i anàlisi espacial en l'elaboració de materials per a la transmissió dels resultats.
- Elaborar propostes d'acció i intervenció en el territori que abordin problemes sociodemogràfics i ambientals.

Resultats d'aprenentatge

1. Combinar diferents tècniques i mètodes de representació i anàlisi espacial en l'elaboració de materials per a la transmissió dels resultats.
2. Identificar la millor manera de representar informació en forma de mapes.
3. Il·lustrar problemes geogràfics amb informació cartogràfica.
4. Sintetitzar la informació geogràfica en els productes cartogràfics bàsics.

Continguts

Els mapes...

I La documentació geogràfica

II El control de les dimensions i la localització absoluta

III El valor geogràfic de la localització relativa

IV L'aplicació de les variables visuals

V L'expressió cartogràfica

... i la seva història

1 Els mappaemundi medievals

2 Les cartes portolanes

3 Ptolemeu retrobat

4 El registre cartogràfic de les descobertes

5 Gerard Mercator i la cartografia nàutica

6 Abraham Ortelius i la puixança dels Atles

7 La disseminació regional i local

8 L'afegit de la localització i el progrés de la geodèsia

9 Cartografia, estadística i geografia

10 La cartografia de Catalunya dels segles XX i XXI

Metodologia

El seguiment ordinari del curs consistirà en l'estudi dels temes proposats en l'apartat anterior a raó d'un per setmana. Els materials d'estudi de cada un dels quinze temes seran publicats en suport digital, en un web independent de l'aula Moodle. En obrir cada tema, farà arribar la presentació general, unes orientacions complementàries dels materials i una proposta de participació en el fòrum associat.

I el professor, com apreciarà el vostre aprofitament normal i gradual? De tres maneres. En primer lloc, per la capacitat de superació de qualitat en la realització dels exercicis proposats a cadascun dels temes. Es proposarà un exercici a cada sessió, el qual caldrà lliurar al final de la classe. Alguns d'aquests exercicis seran la base per a completar fora de classe, en un termini de deu o quinze dies.

En segon lloc, per la vostra participació en els fòrums, un per cada tema. Les aportacions als fòrums consistiran en presentacions de materials trobats a llocs d'Internet, degudament documentats i comentats. No es tracta pas, de cap manera, de "fer un treball" per cada tema. Seria humanament impossible per manca de temps i coneixements previs suficients. Més aviat, aquesta activitat suposarà l'aprofitament, molt puntual, dels recursos disponibles a Internet sobre mapes i la seva història, i posar les vostres troballes a disposició dels companys i companyes de l'assignatura.

Finalment, en tercer lloc, tant l'estudi dels materials i la bibliografia com la vostra participació en els fòrums us pot motivar per demanar-me consells, comentaris o aclariments. La intensitat i fluïdesa d'aquestes comunicacions privades seran una altre índex del vostre aprofitament.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exercicis	50	2	1, 2
Tipus: Supervisades			
Fòrums	25	1	3
Tipus: Autònomes			
Estudi	75	3	4

Avaluació

El *seguiment* del curs dona peu a l'avaluació continuada. L'aprofitament positiu en les tres vessants comentades a l'apartat de desenvolupament del curs (exercicis, fòrums i consultes d'estudi) donarà lloc a una qualificació final que podrà variar des de l'aprobat fins a l'excel·lent. Ja s'entén, doncs, que si l'aprofitament ha resultat positiu, en conseqüència, no es pot suspendre.

Com serà valorat l'aprofitament normal? Com he avançat més amunt, per la capacitat de superació de qualitat en la realització dels exercicis proposats a cadascun dels temes d'acord amb la pauta que donaré separatament per als grups presencials i el virtual. Pel que fa a la participació en els fòrums, retindré l'interès, la concisió i l'originalitat de l'aportació. Evidentment, per genials que siguin les aportacions, no podran ser esporàdiques. Per superar aquest criteri *caldrà intervenir en un mínim de vuit fòrums*. Crec convenient advertir que un escriure de participacions no compensarà necessàriament la qualitat evidenciada. Es tracta d'assegurar un ritme, fins i tot amb buits, i evitar corredisses de darrera hora. Valoraré la capacitat de comunicació amb el professor, a través de tutories, en tractar aspectes relacionats directament amb els temes, és clar. Cadascun dels elements de l'avaluació (exercicis, fòrums i consultes d'estudi) seran valorats sumàriament: millorable, correcte o molt correcte.

Els estudiants hauran de celebrar una entrevista amb el professor cap a la darrera setmana de novembre, o bé la primera de desembre. Serà individual, privada i obligatòria. El professor els informará de l'evolució del seu aprenentatge, a través del comentari dels exercicis lliurats i les participacions als fòrums efectuades, i els avançarà una qualificació (0-10) provisional, com si l'assignatura s'aturés a mig semestre. Amb això, els estudiants quedaran assabentats de la marxa de la seva avaluació continuada, dels seus punts forts i de les seves mancances. Tanmateix, en el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor informará l'alumnat del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Com es pot suposar, la valoració del seguiment normal del curs es fonamentarà en el grau de continuïtat de la comunicació entre estudiant i professor. Els eclipsis, les desaparicions, les ocultacions o les fantasmades són fenòmens molt negatius, molt més que els lapsus i les errades, per a la valoració d'un curs. És això el que cal procurar evitar per sobre de tot. Un nombre insuficient de participacions als fòrums i de lliuraments d'exercicis, la qual cosa vol dir, en el darrer cas i per als grups presencials, d'assistència a classe, ocasionarà la valoració de l'estudiant com a no avaluable. En aquesta situació, l'estudiant no podrà presentar-se a l'examen de recuperació, justament per no haver pogut ser avaluat. Per participar a la recuperació l'alumnat ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total.

Els estudiants que desitgin millorar la qualificació obtinguda al llarg de l'avaluació continuada podran presentar-se a un examen de recuperació, opcional, en el dia i hora que fixarà la Facultat.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exercicis de classe	33,3%	0	0	1, 2
Exercicis extramurals	33,3%	0	0	1, 2
Fòrums	33,3%	0	0	3, 4

Bibliografia

Cal insistir en el fet que les lectures bibliogràfiques no són pas d'interès primordial en aquesta assignatura. Per tant, la llista de llibres que segueix només és un recordatori de les obres, i en aquest cas les més generals, en les quals es pot reforçar els continguts presentats al web dels materials de l'assignatura.

Bertin, Jacques (1973): *La sémiologie graphique: les cartes, les diagrammes, les reseaux*. Paris: Gautier-Villars, 2ème ed.

Bertin, Jacques (1988): *La gráfica y el tratamiento gráfico de la información*. Madrid: Taurus.

Bonin, Serge (1975): *Initiation a la graphique*. Paris: EPI.

Dent, John B (1996): *Cartography: thematic map design*. Dubuque IA: Wm C Brown Publishers, 4a ed.

McDonnell, Peter W (1979): *Introduction to Map Projections*. New York: Marcel Dekker.

Monkhouse, Francis J; Wilkinson, Herbert R (1966): *Mapas y diagramas: técnicas de elaboración y trazado*. Vilassar de Mar - Barcelona : Oikos-Tau.

Robinson, Arthur H et al (1987): *Elementos de cartografía*. Omega. Barcelona.

Strahler, Arthur N (1975): *Geografía física*. Barcelona: Omega, 2a ed.

Vázquez Maure, Francisco; Martín López, José (1989): *Lectura de mapas*. Madrid: Instituto Geográfico Nacional.